

A településről

Jelen fejezetben kutatásaim fő helyszínét, a felcsíki települést, Csíkmadarast mutatom be. Nem az a célom, hogy részletekbe menően tárgyaljam a falu történetét, ugyanis erre már vállalkoztak Csíkmadaras monográfiájának szerzői (Balázs–Miklós–Ördögh–Pál–Antal 1996), itt csupán néhány olyan történeti adatot közlök, amelyek a falu jelenlegi lakosságának számával, felekezeti hovatartozásával, foglalkozásával és életmódjával vannak kapcsolatban. A könyvtári kutatómunka során fellelt történeti adatok mellett igyekeztem megszerezni a falu lakosságáról a legfrissebb statisztikai adatokat. Elsődleges célom az volt, hogy hozzájussak a 2011-es népszámlálás teljes statisztikai adattárához, és ennek tükrében láttassam a lakosságra vonatkozó jelenlegi állapotot. A feldolgozott adatok hiányában, a csíkszeredai székhelyű Hargita Megyei Statisztikai Igazgatóság hivatala rendelkezésemre bocsátotta az előző, 2002-es népszámlálás adatait, amelynek alapján tájékozódhattam a település lakosságának tíz évvel ezelőtti állapotáról.

Leginkább a falu foglalkozási struktúrája érdekelt, de erre nézve egyetlen olyan adatbázist sem találtam, amely adatokat tartalmazott a falu lakóinak jelenlegi foglalkozásáról. A statisztikai hivatalban megtalálható 2002-es népszámlálás foglalkozásra irányuló statisztikai adatsora használhatatlannak bizonyult, ugyanis korábban Csíkmadaras a szomszédos településhez, Csíkdánfalvához tartozott, így a foglalkozási statisztika is csak a két település összlakosságára érvényes. Ennek következtében a csíkmadarasi lakosok jelenlegi foglalkozását hiteles adatokkal nem tudtam alátámasztani.

A Hargita Megyei Munkaelhelyező Hivatalban hozzájutottam azokhoz a nemekre és iskolai végzettségre lebontott statisztikai adatokhoz, amelyek a Csíkmadarason élő munkanélküliek arányát szemléltetik. Ezeknek számadatait a mellékletben közlöm. A foglalkoztatottságra nézve szintén hasznos információkat tartalmaz a helyi cégek és vállalkozások névsora, amelyet Csíkmadaras Helyi Tanácsa bocsátott rendelkezésemre. A település gazdasági nyilvántartása alapján rálátást nyerhettem a nemek arányára, az életkorokra, valamint arra, hogy egy-egy háztartáson belül hány személy él. Ebben a gazdasági nyilvántartás-adatbázisban rákereshettem a lakosok tulajdonában levő szántóföldek, kaszálók, illetve a gazdaság részét képező, birtokolt állatok számára. Ez a gazdasági regiszter tette lehetővé azt, hogy a kapcsolatháló-kutatásról írt fejezethez hiteles adatokat szolgáltatssak. Kvantitatív módszerekkel sikerült elemeznem a gazdajárműveket. Az előzőekben említett dokumentumok egy részét mellékletként csatolom a kötethez. Ezekre a megfelelő helyeken pontosan hivatkozom.

Csíkmadaras egyike a legrégebbi felcsíki településeknek. Az 1332-es pápai tizedjegyzékben még együtt szerepel Nagyboldogasszony egyházközség többi falvaival (Pomjánék–Vargyas–Zsigmond 2002: 91). Első okleveles említése 1567-ből való, de

a település ennél korábban keletkezett, ugyanis más csíki településekhez hasonlóan Csíkmadaras is 1200 körül válhatott településsé. A falu a *Madaras száda* nevű helyen települt, az első telephelyről, a *Fejedelem kertjéből* fokozatosan húzódtak le a mai mocsaras, vadvizes helyre. (Vofkori 2004: 285.)

A falu elnevezése a hasonló településektől való megkülönböztetés miatt kapta a Csík- előnevet. Az egyházközség Historia Domusa 1869-ben a *Madaras* helységnevet a következőképpen magyarázza: „Madaras minden oldalról mezők által lévén körözve hihetőleg a sok itt élő szárnyasoktól nyerte nevezetét.” (Balázs–Miklós–Ördögh–Pál-Antal 1996: 15.) Dr. Kós Károly a 19. század negyvenes éveiben működő udvarhelyszéki tanítóra, Keresztes Mártonra hivatkozva írja azt, hogy Madaras az ott élő szárnyasokról kaphatta a nevét (Kós 1977: 24). Ferencz Béla *Csík vármegye monográfiájában* a szájhagyományra alapozva, a település nevének etimológiáját Mária Teréziához köti. Eszerint a falu Mária Terézia uralkodása idején kapta nevét, amikor az uralkodónő e mocsaras helyen madarakra vadászott. (Ferencz 1935: 66.) Székely Zsófia szerint a *Madaras* foglalkozást jelölő név, amelyet arra vezet vissza, hogy a falu lakói vadászó madarak idomításával és értékesítésével foglalkoztak. Ezzel a szerző cáfolja annak lehetőségét, hogy az Olt folyó árterületének gazdag madárvilágáról kapta nevét a falu. (Székely Zs. 1977: 415.)

Csíkmadaras monográfiájának szerzői kizárják a foglalkozásra utaló helységnév etimológiáját, véleményüket arra alapozzák, hogy ha valóban foglalkozásról kapta volna a falu a nevét, akkor a családnevek is kellene őrizzék a solymárok, vadászmadár idomítók nevét. Ahogy az alcsíki település *Verebes* is az ott élő verebekről kapta a nevét, úgy valószínű, hogy *Madaras* is a faluban és annak környékén található madarakról vált nevezetessé. (Balázs–Miklós–Ördögh–Pál-Antal 1996: 15.)

Földrajzi elhelyezkedését tekintve Csíkmadaras az Olt és a Madaras-patak találkozási pontjánál fekszik, a megyeszékhelytől, Csíkszeredától északra, 16 km-re. Északról Csíkdánfalva határolja, délen a hozzá eső legközelebbi település Csíkrákos. Felcsík legdélebbi települése, amely főként a Csíkszeredát Gyergyószentmiklóssal összekötő országút nyugati részén terül el. Főbb falurészei: *Felszeg*, *Falu melyéke*, *Egervára* és *Újfalva*, jelentősebb utcái a *Szároztován*, *Hídvég utca*, *Köves utca*, *Papsára utca* és a *Sándorok utcája*. (Sepsiszéki Nagy 2002: 180.)

Csíkmadaras monográfiájának szerzői írják, hogy a falu tízeseknek nevezett falurészekből áll. Az 1960-as évekig négy tízes volt: *Köves utca tízese*, *Feltíz*, *Középtíz* és *Altíz*. Napjainkban is négy tízesre oszlik a falu: *Köves utca* tízesére; *Egervára* tízesre, amelynek utcái a *Csempé utca*, *Szároztován* és azok mellékutcái, illetve az *Ördögök szere*; *Felszegré a Hídvég*, *Papsára* és *Borvíz* utcákkal és a *Palik szerével*; s végül *Újfalura*, amely a *Falu melyéke*, *Böjték*, *Sándorok*, *Horvátok* és *Vasút* utcát foglalja magában. (Balázs–Miklós–Ördögh–Pál-Antal 1996: 7.)

Kozma Ferenc írja, hogy Csíkmadaras 1879-ben számos külterülettel rendelkezett. A teljes terület 60.655 holdat foglalt magában, amelynek nagy részét erdők tették ki (41.405 hold), szám szerint ezt követték a legelők (9248), a kaszálók és kertek (7352), a szántók (1652) és végül a terméketlen területek (998). (Kozma 1879: 142.) *Csíkmadaras Helyi Tanácsának* adatbázisa az alábbi kül- és belterületeket tartja

nyilván: mezőgazdasági területek (3342 ha), amely 771 hektár szántóföldet, 1052 hektár legelőt és 1519 hektár kaszálót foglal magában; a település közbirtokossága és az egyének tulajdonában 3080 hektár erdő található, az épületekkel és belső udvarokkal elfoglalt területek nagysága 76,3 hektár, a fennmaradó többi területet vizek, utak és terméketlen területek foglalják el.¹

A település egykor vashányászatáról, borvizeiről és fazekasságáról volt híres. Kincstári tulajdonú vashámorral rendelkezett, amely a település nyugati felében, a már említett *Fejedelem kertjében* 1732-ig működött (Rákossy szerk. 2005: 51). A vasérc bányászata és olvasztása a 16. században kezdődött. A hámornál tevékenységet vállaló madarasiak és dánfalviak mentesültek az adófizetés és a hadkötelezettség alól, azonban egy 1703-ban készült dokumentum már a hámor hanyatlásáról számol be. (Vofkori 2004: 285.) Vámszer Géza szerint II. Apafi Mihály özvegye, Bethlen Kata halála után indult hanyatlásnak a vashámor, ennek oka egyrészt a felszíni vasérc hiánya, másrészt pedig a hámor gazdátlansága volt (Vámszer 2000: 100). A vasérc mellett a 17. században a falu határában higanyt is bányásztak. Ferencz Béla írja, hogy Csíkmadaras északi határrészében, a Hargita-hegységben az 1600-as években kénesóbánya (higany) működött, amelyet „sárigbányának” is neveztek (Ferencz 1935: 65).

A falut a felsíki népi fazekasság központjaként tartották számon (Rákossy szerk. 2005: 51). A madarasi fazekasság a 18. században élte virágkorát, de még a 19. század végén is számos fazekas tevékenykedett a faluban: 1869-ben 90 személy. A 20. században megcsappant a madarasi fazekasok száma, 1920-ban 31 személy, 1950-ben pedig már csak 11 személy készítette fekete kerámiaedényeit, illetve piros és zöld színű kályhacsempéit. (Vofkori 2004: 286.) Vámszer Géza írja, hogy a madarasi fazekasság főként a 18-19. században volt jelentős, a 20. századra a szomszédos településre, Csíkdánfalvára helyeződött át a fazekasok központja (Vámszer 2000: 101).

Csíkmadaras gazdasági életének alapját nagy kiterjedésű kaszálók, legelők és erdők képezték. Egy 1820-as összeírás arról számol be, hogy a faluban ványoló, olajütő és deszkát-lécet metsző fűrészek is működtek (Takács szerk. 2002: 42). Benkő József is megjegyzi, hogy tűzifája és épületekhez szükséges fenyőfa gerendája bőségesen volt a falunak, amelyeket fűrészmalmban dolgoztak fel (Benkő 1999: 241).

A falu lakossága mezőgazdálkodással foglalkozott, a településen természetett leggyakrabban előforduló növények a következők voltak: rozs, zab, burgonya, kender, len, bükköny, búza, répa, cukorrépa (Tankó 2008: 175). Az állattenyésztés főként marha-, juh-, illetve lótarásra irányult.

A *Székely Oklevéltár* a 16-17. századból Csíkmadarásra vonatkozó adatokat is közöl. Az 50 dénáros adót fizető székely főemberek között 23 madarasi személyt említ (Demény 1998: 43). A 17. század első feléből, 1602-ből a Giorgio Basta által császári hűségre esketett csíki nemesek, lófők és szabad székelyek katonai összeírása 54 személyt sorakoztat fel (Demény 1998: 78–79), míg egy 1614-ből származó összeírás

1 Csíkmadaras Helyi Tanácsának 2012-es évre vonatkozó gazdasági nyilvántartásának adatai.

összesen 467 főnépet, lófőt, gyalog puskást, szabadost, jobbágyot, zsellért és szolgát tartalmaz (Demény 1998: 201). A falu lakosságára vonatkozó legkorábbi adatokat Garda Dezső 1643-ból közli. Más csíki és gyergyói települések mellett Csíkmadaras 17. századi családszerkezetét is bemutatja, eszerint a faluban élő nukleáris kiscsaládoknak a száma 44, amely 172 személyt foglal magába, a nagycsaládoknak a száma 16, ez pedig 130 személyt jelent (Garda 1999: 94). A 17. századi csíkmadarasi lakosság különböző társadalmi csoportokra oszlott, ezek között találunk egytelkes nemeseket, szabad székelyeket, jobbágyokat, telektartozékkal rendelkező és azzal nem rendelkező zselléreket. Garda Dezső levéltári források alapján szemlélteti a település lakosainak birtokolt javait, ezek között felsorolja a telkek, lakóházak és szántóföldek, illetve a tenyésztett állatok számát (Garda 1999: 193–197). A szerző az 1602 és 1750 között készült összeírások alapján közli a településen élő családok számának alakulását. Eszerint 1602-ben 54 család, 1614-ben 125 család, 1643-ban 60 család, 1658-ban 7 család, 1703-ban 94 család, 1721-ben 63 család, míg 1750-ben 123 család élt Csíkmadarason. (Garda 1999: 404.) Az 1820-as évből Takács Péter 16 földesúr nevét közli, akik összesen 52 jobbággal, 4 zsellérral és 6 házatlan zsellérral rendelkeztek (Takács szerk. 2003: 161).

Kozma Ferenc a Székelyföld lakosságára is irányuló, 1870-es népszámlálást székelyekre tagoltan számszerűsíti. A székelyek lakta régiók között a lakosság számának viszonyában Csíkmegye, Háromszék megye után, a második helyen áll, népessége 107.285 fő. (Kozma 1879: 65.)

A 19. századi lakossági összeírásokról Vitos Mózes közöl adatokat. A szerző nemekre, etnikumokra és felekezeti hovatartozásra lebontva ismerteti a személyek számát: Csíkmadarason 1850-ben 743 férfi és 789 nő élt, közülük etnikailag 1466 székely, 60 román, 6 személy pedig roma nemzetiségű. Felekezeti szempontból a lakosság a következőképpen oszlott meg: 1472 személy római katolikus, 60 pedig görögkatolikus volt.

Csíkszéken a római katolikusok többségi aránya a Kozma Ferenc által közölt, 1870-es népszámlálás adataiból is kimutatható. Eszerint a lakosság 83,68%-a római katolikus, 15,61%-a pedig görög katolikus, az egyéb felekezetekhez tartozók száma elenyésző. (Kozma 1879: 81.)

Az ezt megelőző évekből Vitos Mózes is közöl a csíkmadarasiak felekezeti megoszlását tükröző adatokat: 1867-ben a falu lakossága 1926 személyt foglal magában, amelyből 1866-an római katolikusok, 60-an görögkatolikusok. Az 1893-as összeírás csökkenő tendenciát mutat, ugyanis ebben az évben a falu lakossága 1794, ebből 1751 személy római katolikus, 37 személy görögkatolikus, 5 személy kálvinista, 1 személy pedig lutheránus (Vitos 1894–1902: 445). A 20. század elejéről az 1901-es népszámlálás adatait közli, eszerint a falu lakossága 2207-re tehető (Vitos 1894–1902: 1013).

A 2002-es népszámlálás Csíkmadaras lakosságának etnikumokra és felekezetekre vonatkozó adatait Varga E. Árpád *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája* című munkájából idéztem, azonban a hitelesség érdekében a csíkszeredai székhelyű Mezei Statisztikai Igazgatóságtól is kikértem a népszámlálási adatokat.

A 20. századi adatokat látva a falu lakosságának száma alig változott. A 2002-es népszámlás 2205 lakost említ, amelyből 2189 személy magyar, 7 román, 7 roma és 2 személy ukrán nemzetiségű.²

A 2011-es népszámlálás szerint Csíkmadaras lakossága 2199 fő, amelyből 2168 magyar nemzetiségű, 3 roma, 28 személynek pedig nem meghatározott az etnikuma. A jelenlegi lakosság száma a 2002-es népszámlálási adatokhoz viszonyítva csökkenő tendenciát mutat, azonban ez a csökkenés kismértékű. Felekezeti szempontból a település a következő képet mutatja: 2152 személy római katolikus, 8 ortodox, 6 református, 3 Jehova tanúi, további 30 személy nem nyilatkozott felekezeti hovatartozásáról. A településen levő épületek száma 873, a háztartásoké pedig 800. A legutóbbi népszámlálás hivatalos statisztikai adatai szerint a 873 épületből 590 vezetőkes vízzel, 579 kanalizálással, 873 elektromos árammal, 316 központi fűtéssel, 855 konyhával és 561 fürdőszobával van ellátva.³

A kutatás időpontjában a 2011-es népszámlálás részletes adatai még feldolgozás alatt álltak, ezért az információhiány okán Csíkmadaras Helyi Tanácsához fordultam, ahol a rendelkezésemre bocsátották azt a gazdasági nyilvántartási adatbázist, amelyből adatokat nyerhettem. Ebben az adatbázisban név szerint tartják nyilván a falu lakosságát, jelölve, hogy az illető személy a település mely részén lakik és kikkel él egy háztartásban. Az azonosító számok alapján megállapítható a házastársak és a gyermekek személye is. Mivel az adatbázisban megjelenő személyeknek megtaláljuk a születési időpontját is, így a rendszerben életkori sajátosságokra is rákereshetünk. Saját kutatási témám szempontjából talán a leglényegesebb volt, hogy az adatbázisban nyilván vannak tartva az egyének által birtokolt gazdasági területek (kaszálók, szántók) és sok esetben az állatállomány is.

A gazdasági nyilvántartás alapján számszerűsíthetővé válik a nemek aránya. A gazdasági regiszter összesen 2223 állandó csíkmadarasi lakhellyel rendelkező lakost tart nyilván, ebből a nők száma 1131, a férfiaké 1092. Az összlakosságra vonatkozó számok nem egyeznek meg a jelenlegi népszámlálási adatokkal, ugyanis a gazdasági nyilvántartás a 2011 novemberéig születetteket és az addig még életben levő, idősebb generáció tagjait tartja nyilván. Ez nagyrészt megegyezik a népszámlálás idejével, mégis kisebb elcsúszás figyelhető meg a két adat között, ugyanis a gazdasági regiszter 24 személlyel többet tartalmaz, mint a 2011-es népszámlálási statisztika. A 2011-es népszámlálás a település nemi összetételére vonatkozóan 1111 nőt és 1088 férfit mutat.

Mivel az adatbázis adatsoraira sokkal inkább lehet alapozni (pontos név, lakcím, családtagok száma), mint a népszámlálás eredményeként létrejött egyszerű számadatakra, így a falu lakosságára nézve ezt az adatbázist tartom kutatásom szempontjából hasznos és hiteles forrásnak. Az adatbázis alapján, a Csíkmadarason élő férfiak és nők esetében is megvizsgáltam a helybeli, nyilvántartott személyek életkori ará-

2 Forrás: <http://varga.adatbank.transindex.ro>.

3 Forrás: <http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS12.pdf>.

nyait.⁴ A diagramokban évtizedek szerint csoportosítottam a falu lakóit, így bevezetem az 1920 és 1929 között, az 1930 és 1939 között születetteket és így tovább egészen a 2000 és 2009 között született személyekig. Mivel évtizedenként csoportosítottam a születési időpontokat, ezért az ábrákon nem tartottam relevánsnak megjeleníteni a 2010–2011-ben születetteket, mivel az csupán két évet foglal magában, így statisztikai szempontból nem alkalmas a korábbi évtizedekhez viszonyítható arány szemléltetésére. A férfiak esetében az állapítható meg, hogy napjainkban Csíkmadarason legnagyobb számban az 1970 és 1979 között született személyek élnek, őket követik az 1940 és 1949, majd az 1980 és 1989 között születettek. Legkevesebben az 1920 és 1929 között születettek vannak, ők előrehaladott életkoruk miatt, többnyire özvegyként élnek. A nők életkori arányait figyelembe véve, a férfiakhoz hasonlóan itt is az 1970 és 1979 között születettek vannak legtöbben. Őket a férfiakhoz viszonyítva kisebb eltéréssel az ötvenes években születettek követik, azokat pedig a nyolcvanas évek szülöttei. A legidősebb korú nők között legkisebb arányban szintén a húszas években születettek vannak, azonban a nők száma majdnem háromszorosa a férfiak számának. A felnőttek és fiatalok arányát figyelembe véve azt látjuk, hogy míg 1815 felnőtt lakosa van a falunak, addig az eltartott kiskorúak száma 408. (Az 1994 és 2011 között születetteket soroltam be kiskorúak.)⁵

Sajnos, a foglalkozás struktúrájáról sem a Csíkmadarasi Polgármesteri Hivatalnak, sem a csíkszeredai székhelyű Hargita Megyei Területi Munkaügyi Felügyelőségének nincsenek nyilvántartott adatai, így a településen előforduló foglalkozások rendszerre teljes mértékben nem áttekinthető. Ami munkaügyi szempontból segítheti a tájékozódást, az a munkanélküliek aránya. A Hargita Megyei Munkaelhelyező Ügynekséghez ellátogatva újabb adatokkal gazdagodtam, iskolai végzettségre lebontva, számszerűsített adatokat kaptam a jelenlegi állapotról.⁶ Eszerint Csíkmadarason 2012-ben 60 nyilvántartott munkanélküli személy élt, amelyből 21 nő és 39 férfi. Mind a nők, mind pedig a férfiak körében legnagyobb számban a 35 és 45 év közöttiek vannak. Tanulmányi szempontból a nők és férfiak esetében is az elemi és középfokú végzettek között találjuk a legtöbb munkanélkület (19–35 személy).

Annak ellenére, hogy nem vált lehetségessé egy olyan statisztikának az összeállítását, amely a csíkmadarasi lakosok foglalkozását tekintette volna át, saját tapasztalataim, illetve a Csíkmadarasról írt, lakosságra vonatkozó könyvek adatai alapján részben körvonalazható a falu foglalkozási rendszere. Egy évszázaddal ezelőtt a falu fő megélhetési forrásának, a fazekasságnak még voltak nyomai, viszont a huszadik század ötvenes éveiben, a kis számban megmaradt madarasi fazekasmesterek már csak a szomszédos településen, Csíkdánfalván dolgoztak.

1870-ben a lakosság összeírását célzó népszámlálás a székelyföldi, s azon belül csíkmegyei lakosságot foglalkozások szerint is csoportosítja. Hat kategóriába sorolja a foglalkozásokat: elkülöníti az értelmiségi keresetből (1217 fő), az iparból és kézmű-

4 A férfiak és nők, illetve az összesített életkori statisztikai adatok alapján elkészített ábrákat az 1. melléklet tartalmazza.

5 A felnőtt és fiatalok (18 év alatti) csíkmadarasi lakosok arányát a 2. melléklet szemlélteti.

6 A Csíkmadarason élő, nyilvántartott munkanélküliek összesítő táblázatát a 3. melléklet szemlélteti.

vességből (1718 fő) élőket, a kereskedelemben dolgozókat (444 fő), a birtokból (ház-bérléjradékból) és személyes szolgálatból (163, 19.924) élőket, valamint az őstermelés (mezőgazdaság) jövedelméből élőket, akik az összes közül a legnagyobb arányban vannak, számuk meghaladja a 39.000 főt. (Kozma 1879: 69.)

A 20-21. században a mezőgazdaság még mindig meghatározó tevékenységnek számít a lakosság körében. A földek megművelése, az állattartás nemcsak az idősebb generáció, hanem a fiataloké esetében is megfigyelhető. Kivételt képeznek ez alól azok a személyek, akik olyan csíkszeredai munkahellyel rendelkeznek, amely mellett nem tudnak gazdaságot fenntartani.

A településen munkahelyeket biztosító vállalkozások is működnek, például a tejfeldolgozó kisüzem, a fafeldolgozó üzem, a pékség és a gáter (Sepsiszéki Nagy 2002: 181). Csíkmadarasi Helyi Tanácsa nyilvántartja mindazokat a cégeket, amelyek csíkmadarasi székhellyel működnek. Ezeknek a nyilvántartásához magam is hozzájutottam, a vállalkozások listáját mellékletben teszem közzé.⁷

Napjainkban a mezőgazdasági munkák fenntartását segítik azok a támogatási rendszerek, amelyek a saját földterület megművelésére irányulnak. A földalapú támogatások serkentőleg hatnak a helyi lakosok azon törekvéseire, hogy továbbra is megműveljék földjeiket. Ezt kiegészítik a jelentősebb számú állatállomány (szarvasmarha, juh) után kapott támogatások, amelyek szintén fizetést vagy nyugdíjat pótló lehetőségként szolgálnak az azt igénylők számára. Mindezeknek a támogatásoknak a lebonyolítását Csíkmadarasi Helyi Tanácsa és a helyi közbirtokosság végzi. Az ezekben az intézményekben 2012. január és március közötti időszakban végzett kutatásaim során lehetőségem adódott betekintést nyerni ebbe a folyamatba. Érdeklődve arról, hogy a falu lakói körülbelül mekkora arányban igényelnek ilyen típusú támogatásokat, pontos adatokhoz is hozzájutottam, ugyanis rendelkezésemre bocsátották azt a nyilvántartást, amelyben számszerűsítve van azoknak a személyeknek a névsora, akik igényelték a támogatást. Ezeknek a személyeknek a száma 318. Hogyha a jövedelmet a családok számára juttatott pénzforrásként értelmezzük, akkor a megszerzett támogatás ennél sokkal több személy számára szolgál anyagi lehetőségként.

Kutatási témám szempontjából a támogatások közül a juhok után kapott támogatások lehetnek mérvadóak. Azok a személyek, akik számottevőbb juhállománnyal rendelkeznek, jogosulttá válnak arra, hogy juhaik után támogatást kapjanak. Kutatásaim központi alakjának, a csíkmadarasi bácsnak, Váncsa Imrének is lényeges jövedelmi forrást biztosított a saját tulajdonú juhai után kapott támogatás. A gazdasági nyilvántartás adatai szerint 2012-ben 300 darab juhval rendelkezett, így évente igényt tarthatott erre a típusú jövedelemre, amelyet gazdasági tőkeként használt.

⁷ A helyi vállalkozások adatbázisát az 4. melléklet tartalmazza.